

การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน เกี่ยวกับการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ ทางการเกษตร¹

The Public Participation in the Control of Agricultural Residues Burning Regulation

ศุภญา ไรจน์กิ่งคำ²

Tunlaya Rojthangkham

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม²

Faculty of Law, Mahasarakham University

E-mail: saosmoc@gmail.com

Received 05/09/2019 | Revised 01/06/2020 | Accepted 09/06/2020

บทคัดย่อ

ในประเทศไทยมีการปลูกพืชเศรษฐกิจที่หลากหลายและเมื่อมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จสิ้น ประชาชนมักนิยมจะใช้วิธีการเผาแทนการกำจัดด้วยวิธีอื่น ๆ จึงก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอันมาก ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการควบคุมการเผา

วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อจะหาแนวทางที่เหมาะสมในการควบคุมการกำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่ไม่ถูกวิธีดังกล่าว ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาในพื้นที่ของจังหวัดมหาสารคามซึ่งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชน ชุมชนที่ได้รับการรณรงค์ให้งดการเผามีความพร้อม

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำข้อบัญญัติว่าด้วยการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร” ทุนอุดหนุนจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามงบประมาณเงินรายได้ ประจำปี 2557

² มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 41/20 ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

ในการที่จะลด ละ เลิกการเผาทั้งมีความพร้อมในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรและต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจร่วมกันวางแผนร่วมปฏิบัติของกระบวนการด้วยความสมัครใจทุกขั้นตอนร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งแตกต่างกับประชาชน ชุมชนที่ไม่ได้รับการรณรงค์ให้งดการเผาส่วนใหญ่ไม่มีความพร้อมในการลด ละ เลิกการเผาทั้งไม่ต้องการจะมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

Abstract

There are a variety of economic crops grown around Thailand. However, after harvesting; burning its residue is one main cause to environmental damage. This research was conducted to explore the how public participation can be best implement. This research focuses on the residue in Maha Sarakham province which is located in the northeast of Thailand. The research employed qualitative method with structured interview.

The research revealed that people those who are involved with awareness-raising campaign for residue burning, they are voluntary and are very keen to collaborate and participate with the

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย กรณีของประชาชน ชุมชนที่ยังขาดความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐนั้น ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรดำเนินการรณรงค์ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนมุมมองร่วมกัน หรือมีการปลูกฝัง กระตุ้นให้เกิดการตระหนักถึงบทบาทการมีส่วนร่วมกัน ในชุมชนอย่างเข้มแข็งเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงต่อไป

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร, การควบคุม

stop residue burning scheme. These people are very keen to participate with the campaign throughout the process ranging from the beginning; making decision; planning; to working in collaboration with the government. In contrast, people those who are not involved with the awareness-raising campaign for residue burning, they are voluntary and are very keen to collaborate and participate with the stop residue burning scheme. These people are not ready to stop burning the residue from their farming practices and also they are not interested to participate with the stop residue burning scheme.

This research therefore emphasizes that, especially for people those who

are not ready to stop burning the residue from their farming practices and also they are not interested to participate with the stop residue burning scheme, the government should launch the campaign to encourage people to work together, to

share ideas and find solution that could work for awareness raising and enhancing effective public participation for a sound agricultural residue management.

Keywords: Participation, Agricultural Residues Burning, The Control

บทนำ

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอันได้แก่ ข้าว ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น โดยเฉพาะการปลูกข้าวที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานที่มีการทำนาปีละ 2 ครั้งเป็นอย่างน้อย วิธีการเตรียมดินที่ก่อนการเพาะปลูก คือ การถางพื้นที่เพื่อกำจัดวัชพืชรวมถึงการเผาตอซังข้าว การเผาเศษฟางหรือเผาซากวัสดุทางการเกษตรเพราะเป็นวิธีการที่ง่าย สะดวกและประหยัดสำหรับเกษตรกรที่นิยมที่ใช้กันมากที่สุด (Ganjana Nathapindhu et al., 2010, pp.1) แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการนำเครื่องจักรมาใช้ในกระบวนการผลิตแล้วก็ตาม แต่สำหรับการปลูกพืชทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวนาปรังที่มีการเพาะปลูกข้าวติดต่อกันอย่างน้อยปีละ 2-3 ครั้ง ต้องใช้ความเร่งรีบในการเตรียมดินจึงเป็นการที่ไม่อาจรอเวลาในการหมักฟางในนาให้นิ่มย่อยสลายก่อนที่จะทำการไถกลบก่อนได้ ประกอบกับการที่รถไถนาไม่สามารถบดซังข้าวหรือฟางข้าวและไถกลบในนาได้ง่ายจึงเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรหันมา

สู่ทางเลือกรูปแบบเดิม ๆ ด้วยการเผาประกอบกับสาเหตุอื่นที่ทำให้เกษตรกรนิยมใช้วิธีการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรแทนวิธีการอื่น ๆ (Phongphan Kawila, 2006, pp.13) กล่าวคือ 1) การเผาจะเป็นการทำลายโรคแมลงและเป็นการทำลายแหล่งชุกซ่อนของหนู 2) การเผาเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายด้านแรงงานและการลงทุน 3) ความเข้าใจผิดว่าเมื่อมีการไถกลบหลังจากเก็บเกี่ยวการปลูกพืชครั้งต่อไปจะมีผลทำให้การแปรสภาพของธาตุอาหารพืชทำให้เกิดผลผลิตมากขึ้นเพราะเห็นได้จากเพาะปลูกในฤดูถัดมาบริเวณที่มีการเผาจะทำให้เกิดผลผลิตที่งอกงามกว่าบริเวณพื้นที่อื่น (Pisit Promnart, 2006, pp.1)

สำหรับในจังหวัดมหาสารคาม เกษตรกรมักนิยมใช้การเผาเช่นเดียวกันและช่วงเดือนที่มีการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมากที่สุดคือ เดือนธันวาคมโดยจะทำการเผาในช่วงหัวค่ำตั้งแต่เวลา 19.00 น. (Ganjana Nathapindhu et al., 2010, pp.1) จึงส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสภาวะทางอากาศอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดปัญหาด้านมลพิษเกินกว่าค่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด เกิดภาวะ

หมอกควันที่ปกคลุมสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้สัญจรผู้ใช้รถใช้ถนนเป็นอันมากและเป็นสาเหตุที่สำคัญของการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนหลวงเนื่องจากเกิดควันไฟบดบังทัศนวิสัยในการมองเห็น แม้หน่วยงานภาครัฐจะได้ดำเนินการรณรงค์ให้ประชาชนหยุดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรและจัดหามาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนลดการเผา แต่อย่างไรก็ดี การดำเนินการกำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยวิธีการเผาก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิม สำหรับมาตรการขั้นเด็ดขาดที่ควรนำมาจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างรวดเร็วและทันที่ก็คือ การออกกฎหมายมาควบคุมการเผาตนเอง แต่อย่างไรก็ดี แม้จะมีกฎหมายออกมาบังคับใช้หากปราศจากความร่วมมือของประชาชนย่อมอาจส่งผลให้กฎหมายนั้นไร้ประสิทธิภาพในการบังคับใช้ได้เช่นกัน ดังนั้น การจะให้กฎหมายที่ออกมานั้นเกิดประสิทธิภาพและก่อประสิทธิผลสูงสุด การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ย่อมเป็นสิ่งสำคัญอันมิอาจจะเลี่ยงได้ กล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของชุมชนนั้น ๆ ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกประชาชน ชุมชนของหมู่บ้านหนองไฮ หมู่ที่ 3 ตำบลโคกใหญ่ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้วยเหตุผลที่ว่าประชาชนในหมู่บ้านดังกล่าวประกอบอาชีพทำนาปรังในเขตชลประทานและมีการทำนาปีร่วมด้วย และมีการเพาะปลูกพืชไร่ พืชสวน และยาสูบ และใช้วิธีการกำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยวิธีการเผาอย่างต่อเนื่อง

ประกอบเป็นหมู่บ้านที่ยังไม่ได้รับการรณรงค์การงดเผา และประชาชนจากในหมู่บ้านหนองหิน หมู่ที่ 3 ตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เนื่องจากประชาชนในชุมชน ได้รับการรณรงค์งดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรโดยได้รับความมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับสำนักพัฒนาที่ดินของจังหวัดมหาสารคาม ประกอบกับเป็นหมู่บ้านที่มีเอกลักษณ์และศักยภาพเพียงพอต่อการที่จะได้มีส่วนร่วมในการจัดทำมาตรการของข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ในอันที่จะนำไปสู่การออกข้อบัญญัติเพื่อสู่การปฏิบัติใช้ต่อไปที่เหมาะสมต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนเกี่ยวกับการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร
2. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่เหมาะสมต่อไป

นิยามศัพท์ที่สำคัญ

วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร หมายถึง สิ่งที่เหลือจากผลผลิตทางการเกษตร หรือสิ่งที่ทิ้งค้างจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร หรือซากทางการเกษตร เช่น ตอซังข้าว ฟาง ใบ อ้อย ชานอ้อย ต้นหรือใบมันสำปะหลัง ยาสูบ หรืออื่น ๆ ที่มีมาจากภาคการเกษตร

แนวคิดทฤษฎี

การควบคุมโดยการกำจัดวัสดุเหลือใช้ นั้นมีหลายรูป อาทิ การเผา การไถกลบตอซัง ข้าว การนำเศษวัสดุฟางมาทำปุ๋ย การนำวัสดุ การเกษตรมาใช้เลี้ยงสัตว์ การนำมาใช้ประโยชน์ เป็นพลังงานทดแทน การนำมาเพาะเห็ด นำมา ผลิตกระดาษหรือของประดับ หรือการนำเศษ ใบไม้ เศษฟาง เศษหญ้าที่แห้งมาคลุมบริเวณ โคนต้นพืชเพื่อเก็บรักษาต้นพืชเป็นต้น (Tunlaya Rojthangkharn, 2013, pp.26) แต่อย่างไร ก็ดี การเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรจะเป็น รูปแบบที่นิยมที่สุดในการกำจัดวัสดุเหลือใช้ ทางทางการเกษตร ทั้งนี้ ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการ เผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรนั้นพบว่า เป็นเพื่อความ สะดวกรวดเร็ว มีวิธีการขั้นตอนที่ง่ายไม่ยุ่งยาก ลดต้นทุนการผลิต เกิดจากภาระความยากจน การไม่มีที่ดินทำกิน การขาดแคลนแรงงาน ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำท่ามกลางกระแส นิยมทางวัตถุที่เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ (Tunlaya Rojthangkharn, 2013, pp.36) การเผา จึงเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการเลือกกำจัดวัสดุ ทางทางการเกษตร แต่การเลือกรูปแบบการกำจัด วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยวิธีการเผาดังกล่าวนี ย่อมส่งผลกระทบต่อตามมามากมาย อาทิ ทำให้ ดินเสื่อมโทรม ทำให้สุขภาพเสื่อม เกิดมลพิษ ทางอากาศ ทำให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน เพราะมีหมอกปกคลุม ทำให้เกิดปัญหาไคร้ร้อน และอีกหลาย ๆ ประการ จึงจำเป็นต้องมีการ ควบคุมเพื่อป้องกันการเผาดังกล่าวให้ลดน้อยลง หรืออาจไม่มีการเผาเกิดขึ้นเลย สำหรับแนวทาง

ที่สำคัญอันจะทำให้ปัญหาการเผานั้นลดจำนวน ลงหรือหมดสิ้นไป การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงย่อมเป็นสิ่งที่สำคัญมาก (Orathai Kokpol, 2006, pp.18) กล่าวคือ การที่จะเกิดการ มีส่วนร่วมขึ้นมานั้นที่เป็นผลให้ประชาชน ชุมชน เข้ามาร่วมมือหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมใด นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหรือ หลักการที่สำคัญ คือ (1) การมีส่วนร่วมต้อง เกิดจากความเต็มใจและตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ ชุมชนในการแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจในเรื่องนั้น (2) กระบวนการมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของความเสมอภาคและขีดความสามารถ ของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วม และ (3) การมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ เสรีภาพ อิสรภาพที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกหรือ จัดให้มีส่วนร่วมหรือไม่ และการมีส่วนร่วมนั้น จะต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่脅จากผู้ใดเหนือกว่า (Sunee Mulligaman, 2002, pp.58-61) ได้จัดแบ่งการมีส่วนร่วมของ ประชาชนออกเป็น 6 ระดับ คือ (1) ร่วมรับรู้ คือ เป็นการที่รัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง กับโครงการหรือกิจกรรมแก่ประชาชนแล้ว เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารนั้น (2) ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น คือ เมื่อประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารแล้ว จะต้องร่วมกันค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มีโครงการ หรือกิจกรรมนั้นพร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น (3) ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ (4) ร่วมดำเนินการ เพื่อคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานหรือร่วมปฏิบัติงาน

เองแต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในแต่ละโครงการว่าจะสามารถกระทำได้หรือไม่ (5) ร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลว่าโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างมาก เพราะประชาชนจะทำหน้าที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัย และ (6) ร่วมรับผลทั้งที่เป็นผลกระทบด้านบวกและด้านลบทั้งต่อตัวประชาชนและสิ่งแวดล้อมโดยที่ประชาชนหลีกเลี่ยงไม่พ้น ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมนั้นจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่รัฐเป็นผู้นำอันเป็นลักษณะของการมองมาจากเบื้องบนหรือมาจากรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตาม และ (2) การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการของประชาชนด้วยความสมัครใจโดยที่รัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรือคอยอำนวยความสะดวกเท่านั้น (Phaibun Watthanasiritham, 2004, online) โดยในการควบคุมเกี่ยวกับการเผาของประชาชนนี้การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องเกิดจากความต้องการของประชาชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่คอยช่วยเหลือหรือได้รับความเห็นชอบและมีส่วนร่วมกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและร่วมกันกำหนดระเบียบการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรร่วมกันโดยไม่เป็นการที่รัฐออกกฎระเบียบมาบังคับเพื่อให้ชุมชนเป็นผู้ปฏิบัติตามแต่อย่างเดียว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนเกี่ยวกับการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นประชาชนในชุมชนจาก 2 ชุมชน ชุมชนละ 20 ครอบครัว รวม 40 ครอบครัว โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนจากหมู่บ้านหนองหิน หมู่ที่ 3 ตำบลโคกก่อ อำเภอมะนังมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม และหมู่บ้านหนองไฮ หมู่ที่ 3 ตำบลโคกใหญ่ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดมหาสารคาม ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด คือ เป็นเกษตรกรที่มีการใช้ชีวิตในชุมชนมาแล้วไม่น้อยกว่า 15 ปี ต่อเนื่องกัน มีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมในชุมชนอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมกับชุมชนในระดับหนึ่ง โดยการเก็บข้อมูลจะเป็นการสัมภาษณ์แบบสุ่มเจาะจงจากประชาชนที่กำลังทำการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร หรือผู้ที่พบเห็นการเผาโดยตรง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (Structural Interview Guideline) ที่สร้างมาจากการศึกษาค้นคว้าจากการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร หนังสือ วารสารและงานวิจัยต่าง ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีหนังสือขออนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัด

ไปยังผู้นำชุมชนและแจ้งให้ประชาชนผู้ถูกสัมภาษณ์รับทราบถึงรายละเอียดเพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์เมื่อได้ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการประมวลผลตามหัวข้อวัตถุประสงค์ของการศึกษาและนำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

สำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองพื้นที่นั้น ในชุมชนของหมู่บ้านหมูบ้านหนองไฮ หมู่ที่ 3 ตำบลโคกใหญ่ส่วนใหญ่ถือครองที่ดินในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉลี่ยประมาณ 12 ไร่ ปัจจุบันใช้ประโยชน์ในการทำนาซึ่งเป็นลักษณะของการทำนาปรังและปลูกยาสูบ ทำสวนผลไม้และเลี้ยงสัตว์ โดยในพื้นที่ดังกล่าวนั้น ชาวบ้านในชุมชนจะมีกรรมวิธีในการเตรียมพื้นที่เป็น 2 แนวทาง คือ การเผาเพื่อทำงานวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรและการไถกลบ แต่ที่นิยมที่สุด คือ การเผาเพื่อเตรียมพื้นที่ เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่ายที่สุด ประหยัดและรวดเร็ว ประกอบกับปัจจัยด้านความยากจน ปัจจัยทางเศรษฐกิจด้านผลผลิตที่ตกต่ำรวมทั้งต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ปัจจัยทางด้านกายภาพของพื้นที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดเนินและพื้นที่ราบลุ่มสลับกัน ทำให้ส่งผลต่อการขาดแคลนแหล่งน้ำ ที่ดินเสื่อมคุณภาพ พื้นที่ทางการเกษตรลาดเอียงทำให้การคมนาคมไม่สะดวกและประสบกับปัญหายุทธรรษชาติอยู่เสมอ ปัจจัยขององค์กรที่ให้ข้อมูลหรือประสานนั้นมีเพียงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ในการดูแลเป็นหลัก แม้จะมีหน่วยงานอื่นคือสำนักงานเกษตรในพื้นที่

เข้ามาให้ข้อมูลและเป็นการทำงานภายใต้นโยบายที่ตั้งไว้ในแต่ละปีงบประมาณ จึงก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานเพราะเจ้าหน้าที่จะดำเนินงานตามหน้าที่งานที่ได้รับมาเท่านั้น และมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน้อยมาก จึงผลกระทบต่อการให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้านในชุมชนด้วยปัจจัยต่างๆ จึงส่งผลต่อระดับในการส่วนร่วมในพื้นที่ของประชาชนเพราะประชาชนขาดความรู้ข้อมูลพื้นที่ฐานในการดำเนินการเตรียมพื้นที่เพื่อทำการเกษตรที่ถูกต้อง ทำให้ในพื้นที่ไม่สามารถเข้ามีส่วนร่วมใด ๆ ตามหลักการมีส่วนร่วมในส่วนของหมู่บ้านหนองหิน หมู่ที่ 3 ตำบลโคกก่อนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ การทำนาปลูกข้าว เป็นการทำนาเพียงปีละ 1 ครั้ง ซึ่งเรียกว่าเป็นการทำนาปีหรือนาหว่าน มีสภาพพื้นที่เป็นคลื่น ลอนต้น รายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำนา และมีอาชีพรองลงมา คือ การรับจ้างและค้าขาย การทำสวนปลูกมันสำปะหลัง ปลูกพริกและเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่จะมีการเผาเพื่อเตรียมพื้นที่เนื่องจากมีปัจจัยด้านความยากจน ด้านเศรษฐกิจเช่นเดียวกับชุมชนหนองไฮ แต่ในพื้นที่ดังกล่าวมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาให้ข้อมูลพื้นฐานของผลกระทบในการเผา รวมทั้งมีการรณรงค์เพื่อให้มีการลด ละ เลิกการเผา จึงทำให้ประชาชนบางส่วนมีความรู้ความเข้าใจในด้านผลเสียของหน้าดิน สภาพอากาศและเข้าใจถึงความจำเป็นต่าง ๆ เพียงแต่บางคนยังไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์เท่าที่ควรจึงยังได้วิธีการเดิม ๆ ในการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

สำหรับในส่วนของผู้ให้สัมภาษณ์นั้น เป็นผู้ที่ทำการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเอง รวมถึงเป็นเพียงผู้ที่พบเห็นว่าการเผาเท่านั้น โดยมีผลการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ประเด็นการให้ความร่วมมือในการลด ละ เลิก การเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ของประชาชนทั้งสองชุมชนพบว่ามีความคิดเห็นเป็น 2 ประการด้วยกัน

ความเห็นด้านที่หนึ่ง ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านหนองไฮ หมู่ที่ 3 ตำบลโคกใหญ่ ยังไม่พร้อมที่จะยกเลิกการเผาด้วยเหตุผลว่าการเผานั้นเป็นลักษณะการเผาเพียงบางส่วนไม่ได้เผาทั้งแปลงใหญ่ การเผาจึงเป็นการกระทำที่ถือเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่ก่อให้เกิดอันตรายและส่งผลกระทบใด ๆ อย่างร้ายแรง ทั้งเป็นการช่วยให้ประหยัดเวลาและแรงงาน และประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนล้วนแต่เลือกวิธีการเผาด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นประชาชนในชุมชนส่วนนี้จึงไม่พร้อมที่จะดำเนินการลด ละ เลิกการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

ความเห็นด้านที่สอง ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านหนองหิน หมู่ที่ 3 ตำบลโคกก่อ มีความสามารถและมีความพร้อมในการดำเนินการตามที่หน่วยงานของรัฐได้รณรงค์ไม่ให้มีการเผา เพราะชุมชนได้รับความรู้มีความเข้าใจ ทั้งได้ตระหนักถึงผลเสียในระยะยาวที่จะเกิดขึ้นแก่หน้าดิน สภาพอากาศ อันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเข้าใจในความจำเป็นต่าง ๆ เพียงแต่ที่ยังคงดำเนินการ

ตามวิถีเดิม ๆ เพราะยังเคยชินกับสิ่งที่กระทำมานาน ประกอบกับความยุ่งยากในการที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในทันทีและมีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ดี เมื่อต้องการให้มีการลด ละ เลิกการเผา ทางหน่วยงานของรัฐควรจะมีการตอบสนองอย่างอื่นกลับมาด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน จูงใจให้ลดการเผามากขึ้น เช่น การให้ปุ๋ย การให้ดิน การให้แหล่งทุน การสนับสนุนในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ในการจัดเก็บผลผลิตและกำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในราคาที่ไม่แพงเพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในระดับหนึ่ง

2. ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนในการเข้าร่วมเพื่อควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ผลการศึกษาวิจัยพบว่าประชาชนของทั้งสองชุมชนมีความคิดเห็นเป็น 2 ประการด้วยกัน

ความเห็นด้านที่หนึ่ง ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านหนองไฮ ตำบลโคกใหญ่ ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการควบคุมการเผาเนื่องจากจะส่งผลยุ่งยากต่อการปฏิบัติ แต่หากจะดำเนินการออกกฎหมายเพื่อมาควบคุมประชาชนในชุมชนยังไม่มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมกับการกระบวนการจัดทำกฎหมาย ด้วยเหตุผลที่ว่า ประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้ อีกทั้งการจัดทำกฎหมายเพื่อควบคุมหรือออกกฎใด ๆ เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเป็นผู้ดำเนินการจัดทำเอง ทั้งกระบวนการ ประชาชนเป็นเพียงผู้ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติตามเท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากในอนาคตมีความจำเป็นจะต้องมีการออกกฎหมาย

ขึ้นมาเพื่อควบคุมการเผาอย่างจริงจังก็ควรจัดทำเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นและประชาชนก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตาม

ความเห็นด้านที่สอง ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านหนองหิน ตำบลโคกก่อ มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร โดยควรจะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่น ทั้งนี้คนในท้องถิ่นย่อมจะเข้าใจบริบทของท้องถิ่นมากกว่าที่จะออกกฎหมายมาจากส่วนกลาง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมนั้นประชาชนควรจะต้องเป็นผู้เริ่มต้นในการกำหนดด้วยการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการชุมชนเพื่อเข้าร่วมทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้ข้อบังคับที่เกิดขึ้นมานั้นเกิดจากความสมัครใจที่แท้จริงของประชาชนโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าในการสนับสนุน การให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมสำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรนั้น ประชาชนในชุมชนได้เสนอแนะว่าควรมีหลักการในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้ (1) การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน (2) จัดประชุมร่วมควรมีการจัดประชุมร่วมกันของชาวบ้านในชุมชนทั้งหมด รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกฎระเบียบกติกากฎ ข้อบัญญัติร่วมกัน (3) กำหนดการขึ้นทะเบียนก่อนล่วงหน้าก่อนทำการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อกำหนด Zoning ในการเผา (4) กำหนดช่วงเวลาและสภาพ

อากาศในการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร (5) กระบวนการเผาระวังอย่างมีส่วนร่วม (6) การให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (7) หลักความรับผิดชอบ บทลงโทษ การชดเชยค่าเสียหาย และ (8) กำหนดแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนของทั้งสองชุมชนนั้นอยู่ในระดับขั้นพื้นฐานที่มีเพียงความรู้ความเข้าใจในข้อมูลข้อเท็จจริงในระดับที่ประชาชนในชุมชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตามเท่านั้น เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจในข้อมูลรอบด้านเพื่อจะดำเนินการตัดสินใจเข้าร่วมด้วยตนเองหรือจะเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการด้วยชุมชนเอง จึงจำเป็นต้องพึ่งพาการวางนโยบายและการให้ความรู้ความเข้าใจของข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่

สรุปและอภิปรายผล

1. ประเด็นการให้ความร่วมมือในการลด ละ เลิก การเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ของประชาชนทั้งสองชุมชนนั้นจะเห็นได้ว่าในทั้งสองชุมชนล้วนแต่มีความเห็นไปในสองทิศทางด้วยกัน คือ

ความคิดเห็นด้านที่หนึ่ง ยังไม่พร้อมที่จะยกเลิกการเผา โดยมีมุมมองของการให้เหตุผลว่าการเผาเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่ได้เผาทั้งแปลงใหญ่ จึงไม่เป็นอันตราย ทั้งยังไม่ได้ส่งผลเสียร้ายแรงแต่อย่างใด โดยอ้างถึงความจำเป็นทาง

ด้านเศรษฐกิจที่มีฐานะที่ยากจน การขาดแคลนแรงงาน รวมถึงการไม่เอื้ออำนวยของสภาพพื้นดินและอากาศซึ่งยังคงยึดถือวิถีชีวิตเดิม ๆ ในการกำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรโดยอาศัยวิธีที่รวดเร็วและง่ายที่สุดในการปฏิบัติ คือ การเผา กล่าวได้ว่า แนวคิด วิถีชีวิต และการปฏิบัติตนต่อการกำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ที่ไม่เห็นด้วยจะให้อยากเล็กนี้ เป็นไปด้วยความเคยชิน อาศัยวิธีการดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติกันมาจนเนิ่นนาน และยึดถือในความสะดวกของตนเองเป็นหลัก อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความตระหนักถึงผลกระทบต่อส่วนรวมโดยเฉพาะในด้านสิ่งแวดล้อมอันเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาหมอกควันตามมาประกอบกับประชาชนในชุมชนดังกล่าวนี้ไม่ได้รับการรณรงค์ให้งดการเผา รวมถึงไม่ได้รับข่าวสารรับรู้ถึงผลกระทบจากการเผาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ในส่วนนี้จึงควรให้มีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึก ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทัศนคติและวิธีการปฏิบัติแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการเผา เพื่อเป็นการกระตุ้นแนวคิดในการให้ความร่วมมืออันเริ่มจากประชาชนและส่งผลให้เกิดความคิดในการตระหนักเพื่อนำไปสู่ความเต็มใจในการให้ความร่วมมือร่วมใจในการที่จะปรับเปลี่ยนวิธีคิดอันอยู่บนพื้นฐานการคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันโดยไม่สร้างความเสียหายหรือส่งผลกระทบต่อส่วนรวมและร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือกระทบอันเกิดสืบเนื่องมาจากการกำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยวิธีการเผาดังที่เคยปฏิบัติมา

สอดคล้องกับงานวิจัยของนภสพพร ทองหล่อ (Naphasuphon Thonglor, 2012, pp.2073) ที่กล่าวว่า ประชาชนไม่ตระหนักถึงผลกระทบของการเผาซึ่งทำให้เกิดปัญหาหมอกควัน ในประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการปลูกจิตสำนึกปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทัศนคติ และวิธีการปฏิบัติแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการเผานั้นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญทั้งต้องอาศัยความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ สอดรับกับแนวคิดของอรทัย ก๊กผล (Orathai Kokpol, 2006, pp.18) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้นต้องมีเงื่อนไขหรือหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจและตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจในเรื่องนั้น (2) กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วม และ (3) การมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ อิสระภาพที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกหรือจัดให้มีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญคือการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่า นอกจากนี้ประชาชนและชุมชนควรต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการให้ความร่วมมือและร่วมเสริมสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและอยู่ร่วมกับระบบนิเวศได้อย่างสมดุล แต่อย่างไรก็ดี เพื่อให้การร่วมมือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพภาครัฐควรมีบทบาทในการสนับสนุนเกษตรกร

ด้วยการรณรงค์การลดการเผาเศษพืชและการเผยแพร่ความรู้ในการลดการเผาเศษพืช หลังการเก็บเกี่ยวในกลุ่มเกษตรกรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การจัดและสนับสนุนให้มีแหล่งในการเผยแพร่ความรู้เป็นระบบและต่อเนื่อง และให้มีการส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนางานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดการ ลดการเผาเศษพืชหลังการเก็บเกี่ยวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ประการที่สำคัญ คือ การประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกษตรกรสนใจที่จะลดการเผาโดยการชี้ให้เห็นถึงผลเสียและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเผาในระยะยาว และควรมีการให้ความรู้เกษตรกรโดยอาจให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างเกษตรกรด้วยกันด้วยวิธีชุมชนดั้งเดิม อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพาะแหล่งการเรียนรู้และควรมีการร่วมมือแลกเปลี่ยนให้การช่วยเหลือกันระหว่างประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำเทคโนโลยีในการนำเศษซากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำถ่านอัดแท่งจากขี้ข้าวโพด การทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีบทบาทในการเป็นแหล่งเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากเศษซากพืชเหลือใช้อันเป็นวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

ความเห็นด้านที่สอง ประชาชนในชุมชนที่มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับการลด เลิกการเผา เพราะประชาชนในชุมชนได้รับการรณรงค์ให้งดการเผาจึงเกิดความรู้ มีความเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบที่ตามมา เพียงแต่ที่ผ่านมาประชาชนยังเลือกวิธีการ

กำจัดวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรด้วยวิธีการเผา ด้วยเห็นว่าเป็นวิธีที่ง่ายที่สุด รวดเร็ว มีต้นทุนที่ต่ำกว่าการกำจัดด้วยวิธีอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อประชาชนมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการลด ละ เลิกการเผา หน่วยงานของภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือเป็นการตอบแทนด้วยเพื่อเป็นการช่วยเหลือให้ปัญหาการเผานั้นหมดสิ้นไปอย่างสิ้นเชิง

จึงเห็นได้ว่า ความพร้อมของการลด ละ เลิก การเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของประชาชนในสองชุมชนจะมีความแตกต่างด้วยเหตุผลที่สำคัญ คือ การรณรงค์ให้งดการเผาของหน่วยงานท้องถิ่น คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอในพื้นที่ที่มีการรณรงค์อันเป็นส่วนที่สำคัญ ในการทำให้ความคิดเห็นของประชาชนในสองหมู่บ้านมีความแตกต่างกัน เพราะการรณรงค์มีการชี้ให้เห็นถึงผลเสีย ผลกระทบที่เกิดจากการเผาจึงก่อให้เกิดการตระหนักรู้มากกว่าประชาชนในกลุ่มที่ยังไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและยังยึดถือการดำเนินการตามวิธีดั้งเดิมตามที่ตนได้เคยปฏิบัติมา

2. ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน
ชุมชน เกี่ยวกับการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร จะเห็นได้ว่าประชาชนจากทั้งสองชุมชนมีความเห็นในแนวทางที่แตกต่างกันแต่ท้ายที่สุดก็มีความเห็นที่สอดคล้องกัน ในประเด็นที่ว่า หากมีการออกกฎหมายมาควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ควรจะออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเนื่องจากเป็นหน่วยงาน

ที่มีความใกล้ชิดและรู้สภาพปัญหาที่แท้จริงของประชาชนเป็นอย่างดี โดยแนวทางที่แตกต่างของทั้งสองชุมชน กล่าวได้ว่า

ประชาชนในชุมชนที่ยังไม่มีความพร้อมและยังไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการควบคุมการเผา นั้น มีมุมมองที่ว่าจะส่งผลยุ่งยากต่อการปฏิบัติ และไม่มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำกฎหมายดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า ขาดความรู้และเห็นว่าการจัดทำกฎหมายเพื่อควบคุมหรือออกกฎใด ๆ เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเป็นผู้ดำเนินการจัดทำเองทั้งกระบวนการ ประชาชนชุมชนเป็นเพียงผู้ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติตามเท่านั้น แต่หากในอนาคตมีความจำเป็นจะต้องมีการออกกฎหมายขึ้นมาเพื่อควบคุมการเผาอย่างจริงจังประชาชนก็มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ความเห็นดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนไม่ได้ต่อต้านการออกกฎหมายมาควบคุมการเผา เพียงแต่เห็นว่าไม่ได้เป็นหน้าที่โดยตรงของประชาชนที่จะเข้าไปดำเนินการเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริพัฒน์ ลาภจิตร (Siriphat Laplachit, 2007, pp.9) ที่กล่าวว่า การตัดสินใจไม่เข้ามีส่วนร่วมเพราะประชาชนคิดว่าตนเองไม่สำคัญ ไม่ใช่หน้าที่ ไม่มีเวลาทั้งที่จริงแล้ว การที่จะทำสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วม ดังนั้น ในส่วนนี้หากภาครัฐดำเนินการแก้ไขโดยการรณรงค์เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกสร้างการตระหนักรู้ให้เกิดขึ้นแก่กลุ่มประชาชนเหล่านี้ ทั้งทำความเข้าใจให้ประชาชนเห็น

ถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วม ย่อมจะเป็นการไม่ยากต่อประชาชนกลุ่มนี้ สอดคล้องกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง (Lampang Culture Office, 2008, pp.๗) ที่กล่าวว่า ชุมชนควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนและต้องมีการสร้างจิตสำนึก สร้างพลัง สร้างโอกาส สร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างความรู้สึกร่วมและสร้างเครือข่าย ควรเริ่มจากครอบครัว เพราะเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนมีความตระหนักและห่วงแหน ให้มีการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ ร่วมเรียนรู้ ร่วมแก้ปัญหาสร้างโอกาส กล่าวได้ว่า ความร่วมมือจึงเป็นทางที่สำคัญในการแก้ไข ปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ บำรุง แสงพันธ์ (Bamrung Saengphan, 2002, pp.17) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จตามที่ประชาชนหรือชุมชนตั้งเป้าหมายไว้นั้น จะต้อง 1) ควรมาจากกลุ่มคนหรือประชาชนเองที่ได้อาสาเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ โดยที่ปราศจากข้อกำหนดที่มาจากบุคคลภายนอก 2) ควรเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชน 3) ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมควรจะมีความรู้สึกรู้ว่าเป็นเจ้าของโครงการ แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลที่ประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ขอเข้ามามีส่วนร่วม เพราะคิดเห็นว่าการออกกฎหมายเพื่อมาควบคุมการเผา นั้นควรจะให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนเป็นเพียงผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติตามเท่านั้น เหตุผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนี้ว่า มีระดับของการ

มีส่วนร่วมที่น้อยมาก เพราะแท้จริงแล้ว การมีส่วนร่วมนั้นเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมของสังคม และประชาชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของตน ในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ กำหนดนโยบาย หรือด้านการดำเนินงานตามนโยบาย ในการร่วมกำหนดเป้าหมายและแผนการ ดำเนินการและการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีเหตุผล 3 ประการ คือ 1) มีจุดร่วมในอุดมการณ์เดียวกัน 2) มีจุดร่วมในผลประโยชน์ 3) บุคลิกภาพ ส่วนบุคคล (Sawang Rattanamongkol, 1998, pp.14) ดังนั้น ประชาชนจึงควรต้องมีการตระหนักถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้น นอกจากนี้งานวิจัยของทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ (Songwut Ruangwatasil, 2007, pp.3) กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทร่วมในกิจกรรม ตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็น การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตาม การตรวจสอบและการประเมินผลร่วมกัน จะทำให้ประชาชนเกิดความตระหนัก เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนร่วมและนำมาซึ่งการมีบทบาทและการมีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา นาละพินธุและคณะ (Ganjana Nathapindhu et al., 2010, pp.1) ที่กล่าวว่า ควรมีการออกเทศบัญญัติควบคุมการเผาในที่โล่ง โดยมี

การร่วมมือกันหลายภาคส่วน ทั้งในส่วนชุมชน เกษตรกร รวมถึงโรงงานผู้รับซื้อผลผลิต จึงจะสามารถลดการเผาในส่วนภาคการเกษตรลงได้ และการมีส่วนร่วมนั้นควรเริ่มจากการทำให้ประชาชนเข้าใจในหลักการดำเนินการที่แท้จริง ผลเสียที่เกิดจากการเผาและประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาและออกข้อบัญญัติควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรต่อไป

ในส่วน of ประชาชนในชุมชนที่มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร โดยเห็นว่า กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นประชาชนควรจะต้องเป็นผู้เริ่มต้นอันเกิดจากความสมัครใจที่แท้จริงของประชาชนและให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการสนับสนุนให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยประชาชนในชุมชนดังกล่าวนี้ได้เสนอแนะแนวทางการเข้าร่วมเพื่อควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรว่า การดำเนินการควรเปิดโอกาสให้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยส่วนรวม และประชาชนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจของทุกคน โดยให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนว่าต้องการมีการออกกฎหมายร่วมกันหรือไม่ เมื่อทุกคนมีความคิดพ้องต้องกันว่า ต้องมีการจัดตั้ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นแม่งานในการจัดทำ จัดหาสถานที่ กำหนดวันเวลาร่วมประชุมต่าง ๆ ให้การสนับสนุน

แต่การดำเนินการขั้นตอนที่เป็นเนื้อหาสาระของกฎหมายต้องให้ประชาชนเป็นผู้กำหนดโดยข้อกำหนดต่าง ๆ ต้องเกิดจากการตกลงจากประชาชนในชุมชนนั้น สอดคล้องกับ กาญจนา นาถะพินธุและคณะ (Ganjana Nathapindhu et al., 2010, pp.1) ว่าความร่วมมือในหลายภาคส่วนทั้งในชุมชน เกษตรกร รวมถึงโรงงานผู้รับซื้อผลผลิตจะสามารถลดการเผาในส่วนการเกษตรลงได้ ผลจากศึกษาวิจัยจะเห็นได้ว่าในงานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นว่า ขั้นตอนในการดำเนินงานนั้น ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมตั้งแต่การคิดริเริ่มในการออกกฎระเบียบ ข้อบัญญัติท้องถิ่นด้วยกัน เพราะไม่ต้องการให้หน่วยงานของรัฐออกกฎหมายหรือระเบียบมาบังคับใช้กับคนในชุมชนโดยไม่สอบถามความคิดเห็นจากประชาชนเหมือนดังเช่นที่ผ่านมา กล่าวได้ว่าเป็นโอกาสอันดีที่จะให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจว่าจะเอาแบบไหน รูปแบบอย่างไร ร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติด้วยกัน ร่วมรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้นในขั้นตอนต่าง ๆ และต้องมีการสนับสนุนในการดำเนินจากทั้งสองฝ่าย สอดคล้องกับ นฤดม ทิมประเสริฐ (Narodom Timprasert, 2011, pp.4) ที่กล่าวว่า การร่วมกันจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นทางทะเลนั้นประชาชนมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 มีส่วนร่วมในการวางแผน ขั้นตอนที่ 2 มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ขั้นตอนที่ 3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ และขั้นตอนที่ 4

มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล สำหรับในงานวิจัยชิ้นนี้ ประชาชนในส่วนที่เห็นด้วยได้มีการเสนอแนะข้อกำหนดต่าง ๆ อันเป็นการวางแนวทางที่สำคัญเพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรต่อไป ดังนี้

(1) จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนประชาชนในชุมชนมีความเห็นร่วมกันว่า ควรจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนที่ผ่านการคัดเลือกจากประชาคมในหมู่บ้านเพื่อเป็นตัวแทนในการดำเนินการ ติดต่อประสานงาน ติดตามผลการดำเนินการงานในทุก ๆ ขั้นตอน

(2) จัดประชุมร่วม ควรมีการจัดประชุมร่วมกันของชาวบ้านในชุมชนทั้งหมด รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีพัฒนาที่ดิน สำนักงานปศุสัตว์ที่ดิน เกษตรอำเภอและเกษตรจังหวัด เป็นต้น เพื่อกำหนดกฎระเบียบ กติกา ข้อบัญญัติร่วมกัน

(3) กำหนดการขึ้นทะเบียนก่อนล่องหน้าง่อนทำการเผาในพื้นที่เกษตร ควรมีกฎ ระเบียบ กติกา หรือข้อบัญญัติร่วมกัน ตั้งแต่การจัดให้มีการลงทะเบียนเพื่อแจ้งล่วงหน้าว่า บ้านหลังใดบ้างที่จะมีการเผาในฤดูการทำนา เพื่อจะได้กำหนด Zoning ในการเผาร่วมกันได้อย่างเป็นสัดส่วนโดยให้แจ้งในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม เป็นการเปิดโอกาสให้แจ้งล่วงหน้าก่อนที่จะทำการเผา

(4) กำหนดช่วงเวลาและสภาพอากาศในการเผาในที่เกษตร ควรจะทำการเผาในช่วงเวลาเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน

เนื่องจากเป็นช่วงเวลาหลังเก็บเกี่ยว โดยกำหนดให้มีวันเวลาเพาะวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ในช่วงวันเวลาที่ใกล้เคียงกัน โดยพิจารณาจากจำนวนที่ได้ขึ้นทะเบียนการเผาไว้ และกำหนดการเผาในเขตพื้นที่เดียวในเวลาเดียวกัน เพื่อสะดวกในการจัดเจ้าหน้าที่ ตัวแทนของชุมชนมาร่วมเผาระวัง จัดเตรียมอุปกรณ์ในการดับเพลิงให้เพียงพอต่อความต้องการในเขตพื้นที่นั้น ๆ และคณะกรรมการชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจะสามารถพิจารณาถึงสภาพอากาศ ณ เวลาที่จะทำการเผาได้ว่า ควรจะทำการเผาในช่วงวันเวลานั้นหรือไม่

(5) กระบวนการเผาระวังอย่างมีส่วนร่วม นั้น ประชาคมในหมู่บ้าน หรือตัวแทน ต้องมีการจัดหาตัวแทนหมู่บ้านผลิตเวียนหมุน การทำหน้าที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำการเผาระวังการกระทำผิด รวมถึงการเผาระวังเหตุร้าย อันเกิดจากการเผาได้ทันท่วงที สอดคล้องกับ นภสุพร ทองหล่อ (Naphasuphon Thonglor, 2012, pp.2073) ที่กล่าวว่า ควรต้องมีการจัดกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของแต่ละหมู่บ้านเพื่อตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต และสอดคล้องกับ พฤกษ์ ยิบมันตะสิริและบุศรา ลิมนิรันดร์กุล (Pruek Yipmantisiri and Butsara Limniranakun, 2009, pp.1) ว่า การจัดให้มีอาสาสมัครใน ตำบลบ่อน้ำหลวง อำเภอสันป่าตอง ตำบลบ่อสลี อำเภอสอด ตำบลนาเกียน อำเภอมก๋อย และ ตำบลแม่ทากิ่งอำเภอมะเอน ประสิทธิภาพสำเร็จในการพัฒนาความร่วมมือโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ในการจัดการป่า โดยที่ชุมชนรวมกลุ่มกันและจัดตั้งระบบอาสาสมัครในการติดตามสอดส่องการบุกรุกและลักลอบเผาป่า

(6) การให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควรจะกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การเริ่มการวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติการติดตามผล รวมถึงการเผาระวังต่าง ๆ นอกจากนี้ต้องการให้หน่วยงานของรัฐช่วยเหลือด้านกำลังคน งบประมาณ เครื่องไม้เครื่องมือ รวมถึงปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมียาปราบศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์ข้าว ในราคาที่ย่อมเยาร่วมกว่าท้องตลาด รวมถึงจัดหาแหล่งเงินทุน เงินสนับสนุนให้รางวัลสำหรับผู้ที่ไม่ใช้วิธีการเผาเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการกระทำความดีต่อไป สอดคล้องกับ พฤกษ์ ยิบมันตะสิริและบุศรา ลิมนิรันดร์กุล (Pruek Yipmantisiri and Butsara Limniranakun, 2009, pp.1) ที่กล่าวว่า การที่โครงการประสบความสำเร็จเนื่องจากการดำเนินงานที่เข้มแข็งของกรรมการในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นโดยมีมาตรการสนับสนุนเทคโนโลยีทางเลือก เช่น เทคโนโลยีการทำปุ๋ยหมัก การให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ การงดเว้นค่าธรรมเนียมการเก็บขยะ การให้โอกาสได้รับโครงการที่สนับสนุนจากภาครัฐในลำดับต้น ๆ

(7) หลักความรับผิดชอบ บทลงโทษ การชดเชยค่าเสียหาย ควรกำหนดให้ผู้ก่อความเสียหายเกิดขึ้น หรือผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย หรือ ข้อบัญญัติที่ได้จัดตั้งขึ้น ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ที่ดินข้างเคียง ร่วมรับผิดชอบ

ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ส่วนรวม และ บทลงโทษควรเป็นโทษปรับสูงสุดถึง 5 หมื่นบาท และบทลงโทษปรับขั้นต่ำ 2,000 บาท ต่อการฝ่าฝืนแต่ละครั้ง แต่ไม่ควรมีโทษจำคุก เพราะถือว่าเป็นโทษที่ร้ายแรงเกินไป ส่วนการชดเชย ค่าเสียหายนั้นคำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง

(8) กำหนดแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม เมื่อมีกฎ ระเบียบ ข้อบัญญัติเกี่ยวกับการเผาวัสดุ เหลือใช้ทางเกษตรรวมถึงพื้นที่ทางการเกษตร โดยทุกฝ่ายต้องร่วมกันกำหนดแผนการจัดการ สิ่งแวดล้อม พื้นฟูดินร่วมกัน เพื่อปรับสภาพ หน้าที่ดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ สนับสนุน การใช้ปุ๋ยชีวภาพตามธรรมชาติที่เกิดจากการ สั่งสมหรือทำขึ้นโดยคนในชุมชน เพื่อเป็น การทำลายวงจรการกำจัดแมลงโดยแมลง ด้วยวิธีตามธรรมชาติ ปราศจากการใช้สารเคมี และเป็นการส่งเสริมนำวัสดุตามธรรมชาติ จำพวกขยะมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และควรจัดทำ เป็นหมู่บ้านต้นแบบในการลด ละ เลิกเผา

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษา นำมาสู่ข้อเสนอแนะ ที่เป็นแนวทางที่เหมาะสมในออกกฎหมาย โดยการจัดทำเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุม การเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรนั้น ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ในส่วนของประชาชน ชุมชนบางส่วน ที่ยังขาดความพร้อมในการให้ความร่วมมือ เพื่อลด ละ เลิกการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

และมีมุมมองที่ว่า การควบคุมการเผาวัสดุ เหลือใช้ทางการเกษตรยังไม่จำเป็น ณ เวลานี้ แต่ความพร้อมที่จะปฏิบัติตามหากมีการออก กฎหมายมาบังคับให้นาคัดอันเป็นการแสดง ให้เห็นถึงความร่วมมือในระดับหนึ่ง ดังนั้น ทางออกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้นี้ คือ การให้หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมให้ประชาชน ในชุมชนเหล่านี้มีกิจกรรม หรือได้รับปลูกฝัง การมีบทบาทหรือการมีส่วนร่วมกันให้มากขึ้น และควรเป็นการจัดกิจกรรมให้เกษตรกรได้มี โอกาสได้แลกเปลี่ยนมุมมองร่วมกัน และ ให้มีการนำเกษตรกรศึกษาดูงานในท้องถิ่น ที่มีการตระหนัก มีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ในชุมชนอย่างเข้มแข็งเพื่อนำมาเป็นแนวทาง ในการพัฒนาในการมีส่วนร่วมกันอย่างแท้จริง

2. ในส่วนของแนวทางการจัดทำข้อบัญญัติ ท้องถิ่นว่าเพื่อควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ ทางการเกษตรนั้น ให้มีการดำเนินการ จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนร่วมกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมกันยกร่างข้อบังคับ ที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของประชาชน ในชุมชน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามความเหมาะสม โดยมีเนื้อหาสาระตามแนวทาง ดังนี้

1) กำหนดนิยามความหมายของการเผา ให้ชัดเจน

2) กำหนดขอบเขตการขออนุญาต ก่อนทำการเผา และมีการแจ้งก่อนการเผา ทุกครั้งเพื่อนำไปสู่กระบวนการป้องกันล่วงหน้า

3) การกำหนดรายละเอียดช่วงเวลา สภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมในการเผา หรือ จัดให้มีการทำการลงทะเบียนเวลาในการเผา ที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่

4) กำหนดกระบวนการเผาระวัง อย่างมีส่วนร่วม จัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือ ดับไฟไว้ให้พร้อมเพื่อมีเหตุฉุกเฉินจะสามารถ จัดการได้ทันทั่วทั้งที่ รวมถึงอาสาสมัครเผาระวัง

5) กำหนดบทบาทของเจ้าหน้าที่ในการ ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติร่วมกันโดยมีตัวแทนของ หน่วยงานในท้องถิ่นนั้น ๆ ร่วมกับผู้นำชุมชน หรือแกนนำหมู่บ้าน และสามารถมีอำนาจ ในการปฏิบัติงานตามข้อตกลงร่วมกัน รวมถึง มีอำนาจปรับหรือจับตามข้อบัญญัติท้องถิ่น ได้อย่างเด็ดขาด

6) กำหนดหลักความรับผิดชอบบทลงโทษ เริ่มต้นจากการตักเตือน ภาคพันธ์ ทำทัณฑ์บน ปรับจำนวน 2,000-50,000 บาท รวมถึงการ ชดใช้ค่าเสียหายกรณีมีเหตุเกิดขึ้นจากการ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน

3. ในส่วนของบทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนในพื้นที่

1) เจ้าหน้าที่ หน่วยงานภาครัฐและ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความรู้ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับผลกระทบจากการเผา โดยเฉพาะ ในประเด็นมลพิษทางดิน ทางอากาศ รวมถึง หาทางออกที่ดีให้แก่ประชาชนในชุมชน รวมถึง

ปลูกฝังให้เกษตรกรรุ่นต่อ ๆ ไป มีความตระหนัก ถึงผลเสียต่อการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

2) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ควรส่งเสริม และเผยแพร่องค์ความรู้ การทำการเกษตร อินทรีย์แทนการเผา การใช้เทคโนโลยีการเกษตร ปลอดภัยการเผาให้มากขึ้น รวมถึงการจัดการ ใช้ประโยชน์เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนการใช้เครื่องจักรกล โดยภาครัฐควรให้การอุดหนุน หรือสนับสนุน ช่วยเหลือด้านแหล่งเงินทุนในการประกอบ อาชีพอย่างพอเพียง

3) จัดตั้งงบประมาณประจำปีในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการดำเนินการควบคุมและป้องกันการ เผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอันเป็นสาเหตุ ของการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร รวมถึง ความตระหนักของชาวบ้าน ชุมชนที่มีผลกระทบ จากการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในเชิง ปริมาณ

2. ควรศึกษามาตรการทางกฎหมาย ในการควบคุมการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อนำมาปราบผู้กระทำผิดให้เกิดความ เกรงกลัวต่อไป ●

บรรณานุกรม

- Bamrung Saengphan. (2002). patčhai thī mī phon tō kāmī sūanrūam khōng rātsadōn nai kāmčatkān pā chumchon khao cha'om 'amphōē chon dāen čhangwat phet būn. [Names of Factors Affecting Public Participation in Khao Chaom Community Forest Management Chan Daen District, Phetchabun Province]. master's thesis Kasetsart University.
- Ganjana Nathapindhu et al. (2010). Ngān wicay reūxng Kār mī sūn rwm k̄hxng prachāchn nī kār khwbkhum kār p̄heā nī thī long. [Public participation in open burning control]. Faculty of Public Health Khon Kaen University.
- Lampang Culture Office. (2008). Ngān wicay reūxng Khorngkār wicay kār mī sūn rwm k̄hxng kherūx k̄hāy wāt'hn̄thrm læa chumchn nī kār brihār cād̄kār wāt'hn̄thrm kr̄nī řuk̄s'ā klum k̄xng pū cā bān wāng h̄m̄x t. T̄n thngchay x.Meūxng c.Lāpāng. [Research project on participation of cultural networks and communities in cultural management A case study of Kong Pu Cha group at Ban Wang Mo, Ton Thong Chai Subdistrict, Mueang District]. Lampang Province Office of the Nation Culture Board Ministry of Culture.
- Naphasuphon Thonglor. (2012). nēothāng kām̄bōrihān čatkān chōēng ruk phūa sāng khwāmkhaočhai nai kāmčhat tham thētsabanyat rūang kām khūapkhum khwan fai læ funlā'ōng čhāk kām phao: kōranī suksā thētsabān tambon thā wang tām 'amphōē sārāphī čhangwat Chīang Mai. [Proactive management approach to create understanding in the preparation of ordinances Regarding the control of smoke and dust from combustion: A case study of Tha Wang Tan Subdistrict Municipality, Saraphi District, Chiang Mai Province]. National Academic Conference Kasetsart University 9th Kamphaeng Saen Campus on December 7, 2012.

- Narodom Timprasert. (2011). krabūankān mī sūan rūam khōng prachāchon thī tang yū bon phūnthān khōng sitthi chumchon nai kānchat tham khōbanyat thōngthin thāng thalē: kōranī suksā 'ongkān bōrihānsūantambon thasālā changwatnakhon sī tham rāt. [Peoples Participation Process Based on Community Right in the Establishment of Local Ordinance by Marine: A Case Study of Tha Sala Subdistrict Administration Organization Nakhon Si Thammarat Province]. (Bachelor of Political Science Thesis) Faculty of Public Administration Graduate Institute of Management Development Sciences.
- Orathai Kokpol. (2006). kānbōrihān chatkān kānmī sūanrūam khōng prachāchon nai 'ongkōn pokkrōng thōngthin [Management of public participation in local government organizations] Bangkok: Faculty of Political Science, Thammasat University.
- Phaibun Watthanasiritham. (2004). Læ hñā šerš'īhkc sạngkhm thỳ. [The page the Thai economy]. Retrieved from <http://www.Thailabour.org/new/47120601.html>.
- Phongphan Kawila. (2006). kānchai prayōt čak fāng khāo pen watsadu prapprung din phūa kān kasēt. [Utilization of rice straw as soil improvement material for agriculture] 'ēkkasān prakōp kānsammanā wichākān: krom wichākān kasēt krasūang kasēt læ sahakōn. [Document Supporting Academic Seminar: Department of Agriculture Ministry of Agriculture and Cooperatives ,Page 3]
- Pisit Promnart. (2006). mai phao tō sang læ fāng khāo læo čha plūk khāo dai yāngrai. (Not burning stubble and rice straw, then how to grow rice?) 'ēkkasān prakōp khambanyāi: sūn wičhaikhāo prāčhīnburī krommakān khāo krasūang kasēt læ sahakōn. phatthanā thīdin, krom. 2548. khūmū ngot phao tō sang sāng din yangyūn fūn singwætłōm [Guide to stop Burning Stubble Create sustainable soil Revive the environment]. Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Pruek Yipmantasiri and Butsara Limniranakun. (2009). khōngkān wičhai kānsuksā 'ongkhwām rū læ nāothāng patibat thī mōsom thī sanapsanun kān prap plān phruttikam kān phao naithī lōng, nōsōthō - nayōbāi. sāthārṇa tuhpp. net [Research project, education, knowledge, and appropriate practices that support the change of open burning behavior]. Retrieved from <http://www.printfriendly.com/print/v2?url=http://tuhpp...>

- Sawang Rattanamongkol. (1998). *kān radom mūanchon læ kāmī sūanrūam khōng mūanchon kānchat tang khōng 'ongkān kānnam læ kāntatsinchai thāng sangkhom*. [Mobilization and mass participation Establishment of an organization Social leadership and decision making]. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Siriphat Laplachit. (2007). *patchai thi song phon to kāntatsinchai mī sūan rūam khōng prachāchon nai kān sanapsanun kānbōrihān ngān 'ongkān bōrihānsūantambon 'amphoe wārinchamrāp changwat 'ubonratchathani*. [Factors Affecting Public decision making in supporting the Administration of Subdistrict Administration Organizations Warin Chamrap District Ubon Ratchathani]. (Master of Political Science Degree Department of Public Administration, Department of Public Administration, Faculty of Political Science). Chulalongkorn University.
- Songwut Ruangwatsil. (2007). *'āng nai Wachira watchara ngām lamōm, thritsadi kāmī sūanrūam*. (Theory of Participation is quoted in Vichra Watchamngamlom) Retrieved from <https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/194773>
- Sunee Mulligaman. (2002). *Rāṭhṭhrmnūy kḥb kār mī ṣṣn ṛwm nī kār phithakṣ' rākṣ'ā thraphyākṛṭhrmchāti læa ṣingwædlxm*. [Constitution and participation in the protection of natural resources and the environment]. Bangkok: Chulalongkorn Publisher.
- Tunlaya Rojthangkham. (2013). *Ngān wicay reṭxng Næwthāng kār mī ṣṣn ṛwm kḥxng prachāchn nī kār cād thā kḥxbayyati thxngṭhin keiṭw kḥb kār pḥeā nī thi keṣ'tr*. [Public participation and Local Administrative Organization for enacting The Agricultural Burning Regulations]. College of Politics and Governance, Mahasarakam University.